

skelig bog at læse. Det kan nu engang ikke være anderledes, vi skal jo fremad, og der er unægtelig sket noget indenfor vort fag i de sidste årtier. Allen's bog er en udfordring til verbaløkonomerne: skriv denne bog om i ord og vi skal ta hatten av for jer!

Sven Danø.*

Jan Tinbergen: Selected Papers, ed. by L. H. Klaassen, L. M. Koyck & H. J. Witteveen, North-Holland Publishing Company, Amsterdam 1959. 318 sider. Pris 30 Fl.

»Twenty-five years have elapsed since Professor Tinbergen was first appointed Professor at the Netherlands School of Economics at Rotterdam and this fact offered the editors an opportunity to align the papers to show the development of Tinbergen's scientific activities over a long period of years«. Således forklarer de tre udgivere af ovennævnte bog baggrunden for, at man nu udsender 13 af Tinbergens artikler i engelsk udgave.

I et vellykket forsøg på at dække en væsentlig del af de områder, som Tinbergen har beskæftiget sig med, har udgiverne valgt arbejder om (1) konjunkturteori og -politik, (2) udenrigshandelens teori og politik, (3) økonomisk vækst, (4) indkomstfordelingen og (5) økonomiske systemer.

ad (1): *Konjunkturer*. Man har her, man fristes til at sige naturligvis, valgt at begynde med artiklen fra *Weltwirtschaftliches Archiv*, 1931, om »Schiffbauzyklus«. Denne artikel betegner vel Tinbergens genembrud på det internationale plan. Ved den konkrete påvisning af, hvorledes parametrenes størrelse afgør bevægelsernes karakter kom her noget nyt ind i økonomien. – Den efterfølgende artikel fra *Nordisk Tidsskrift for teknisk Økonomi* 1944, »Types of Equilibrium and Business-Cycle Movements«, er kendt og behøver ikke omtale. Derimod er den derpå følgende artikel, »An Economic Policy for 1936«, en oversættelse af et hidtil alene i Holland offentliggjort arbejde. Artiklen vil således være ny for de fleste læsere. Med den netop for Tinbergen karakteristiske blanding af teori

* Fuldmægtig i Boligministeriet.

og empiri opbygges her en makromodel for Holland. Afstanden fra denne model til de senere af »Centraal Planbureau« offentliggjorte modeller er forbløffende lille. (Også derved, at symbolikken er tung at lære. Selv i relation til en så festlig anledning må det være tilladt at anke over Tinbergens symboler). Man noterer, at det ikke er korrekt, når man plejer at sige, at med Tinbergens arbejde for Folkeforbundet i 1939 (*A Method and its Application to Investment Activity*), så man for første gang en egentlig økonometrisk makromodel. En sådan findes allerede i 1936, og tilmed indeholder 1936-modellen en række af de sammenhænge, som man ellers regner med daterer sig efter *General Theory*. – Også den næste artikel, »Lag Cycles and Life Cycles«, som er fra 1938 har hidtil kun været tilgængelig på hollandsk. »Lag Cycles« er konjunkturbevægelser, som »forklares« ved visse kortvarige lags, f. ex. mellem profitstigning og investering. »Life Cycles« på den anden side er bevægelser som »forklares« ved lange lags, f. eks. mellem investering og reinvestering. Tinbergen viser nu, at de to typer af lag kan give svingninger af samme længde. Når konjunkturbevægelsen »forklares« ved de korte lags finder man imidlertid, at periodelængden ændres stærkt selv ved små ændringer i parametrene, mens bevægelser, som kan henføres til lange lags, er meget mere ufølsomme overfor strukturelle ændringer. Så vidt det er anmelderen bekendt, har disse forhold og deres konsekvens for konjunkturpolitikken ikke været drøftet hverken før eller siden. – Den sidste artikel i dette afsnit hedder »Tonnage and Freight«. Artiklen er fra 1934 og giver med smuk forening af teori og empiri en analyse af fragtraternes bevægelse før den første verdenskrig.

ad (2): *Udenrigshandel*. I dette afsnit er fire artikler som her kun skal omtales kort. Den første artikel er fra *Metroeconomica*, 1949, og hedder »The Equalization of Factor Prices Between Freetrade Areas«. Denne artikel behandler problemet om faktorprisernes udligning ved handel. Den betegner en uddybning af Samuelson's

skelig bog at læse. Det kan nu engang ikke være anderledes, vi skal jo fremad, og der er unægtelig sket noget indenfor vort fag i de sidste årtier. Allen's bog er en udfordring til verbaløkonomerne: skriv denne bog om i ord og vi skal ta hatten av for jer!

Sven Danø.*

Jan Tinbergen: Selected Papers, ed. by L. H. Klaassen, L. M. Koyck & H. J. Witteveen, North-Holland Publishing Company, Amsterdam 1959. 318 sider. Pris 30 Fl.

»Twenty-five years have elapsed since Professor Tinbergen was first appointed Professor at the Netherlands School of Economics at Rotterdam and this fact offered the editors an opportunity to align the papers to show the development of Tinbergen's scientific activities over a long period of years«. Således forklarer de tre udgivere af ovennævnte bog baggrunden for, at man nu udsender 13 af Tinbergens artikler i engelsk udgave.

I et vellykket forsøg på at dække en væsentlig del af de områder, som Tinbergen har beskæftiget sig med, har udgiverne valgt arbejder om (1) konjunkturteori og -politik, (2) udenrigshandelens teori og politik, (3) økonomisk vækst, (4) indkomstfordelingen og (5) økonomiske systemer.

ad (1): *Konjunkturer*. Man har her, man fristes til at sige naturligvis, valgt at begynde med artiklen fra *Weltwirtschaftliches Archiv*, 1931, om »Schiffbauzyklus«. Denne artikel betegner vel Tinbergens genembrud på det internationale plan. Ved den konkrete påvisning af, hvorledes parametrene størrelse afgør bevægelsernes karakter kom her noget nyt ind i økonomien. – Den efterfølgende artikel fra *Nordisk Tidsskrift for teknisk Økonomi* 1944, »Types of Equilibrium and Business-Cycle Movements«, er kendt og behøver ikke omtale. Derimod er den derpå følgende artikel, »An Economic Policy for 1936«, en oversættelse af et hidtil alene i Holland offentliggjort arbejde. Artiklen vil således være ny for de fleste læsere. Med den netop for Tinbergen karakteristiske blanding af teori

* Fuldmægtig i Boligministeriet.

og empiri opbygges her en makromodel for Holland. Afstanden fra denne model til de senere af »Centraal Planbureau« offentliggjorte modeller er forbløffende lille. (Også derved, at symbolikken er tung at lære. Selv i relation til en så festlig anledning må det være tilladt at anke over Tinbergens symboler). Man noterer, at det ikke er korrekt, når man plejer at sige, at med Tinbergens arbejde for Folkeforbundet i 1939 (*A Method and its Application to Investment Activity*), så man for første gang en egentlig økonometrisk makromodel. En sådan findes allerede i 1936, og tilmed indeholder 1936-modellen en række af de sammenhænge, som man ellers regner med daterer sig efter *General Theory*. – Også den næste artikel, »Lag Cycles and Life Cycles«, som er fra 1938 har hidtil kun været tilgængelig på hollandsk. »Lag Cycles« er konjunkturbevægelser, som »forklares« ved visse kortvarige lags, f. ex. mellem profitstigning og investering. »Life Cycles« på den anden side er bevægelser som »forklares« ved lange lags, f. eks. mellem investering og reinvestering. Tinbergen viser nu, at de to typer af lag kan give svingninger af samme længde. Når konjunkturbevægelsen »forklares« ved de korte lags finder man imidlertid, at periodelængden ændres stærkt selv ved små ændringer i parametrene, mens bevægelser, som kan henføres til lange lags, er meget mere ufølsomme overfor strukturelle ændringer. Så vidt det er anmelderen bekendt, har disse forhold og deres konsekvens for konjunkturpolitikken ikke været drøftet hverken før eller siden. – Den sidste artikel i dette afsnit hedder »Tonnage and Freight«. Artiklen er fra 1934 og giver med smuk forening af teori og empiri en analyse af fragtraternes bevægelse før den første verdenskrig.

ad (2): *Udenrigshandel*. I dette afsnit er fire artikler som her kun skal omtales kort. Den første artikel er fra *Metroeconomica*, 1949, og hedder »The Equalization of Factor Prices Between Freetrade Areas«. Denne artikel behandler problemet om faktorprisernes udligning ved handel. Den betegner en uddybning af Samuelson's

kendte 1948-artikel (*Economic Journal*). En anden *Metroeconomica*-artikel, »Long-Term Foreign Trade Elasticities«, er med. Man kunne måske i stedet have taget Tinbergen's vist oversete artikel herom i *Revue de l'Institut International de Statistique*, 1941. – Der er videre en artikel, »On the Theory of Economic Integration« og endelig »Customs Unions: Influence of Their Size on Their Effect«.

ad (3): *Vækst*. I dette afsnit har udgiveren valgt en artikel fra *Econometrica*, 1939: »A Simplified Model of the Causation of Technological Unemployment«. Dette arbejde er først og fremmest af teorihistorisk interesse. Der anvendes her den siden så ofte udnyttede »multiplikatoranalyse«: En explicit makromodel opbygges, hvorefter man undersøger virkningen af ændringer i parametre eller i exogene variable. Den anden artikel i dette afsnit er fra *Weltwirtschaftliches Archiv*, 1942: »On the Theory of Trend Movements«. Det er umuligt at læse denne artikel uden at tænke på den senere udvikling af vækstteorien. Alligevel står Tinbergen's arbejde sig godt. Han er flere steder snublende nær ved en Harrod-Domar model. Bemærkelsesværdig er også forsøget på empirisk udbygning med materiale fra Tyskland, England, Frankrig og USA fra perioden 1870-1914. To skønhedspletter må nævnes: Diskussionen af forholdet mellem realløn og beskæftigelse (pp. 197 ff) virker ikke overbevisende. De empiriske data, der anvendes, må antages at være resultatet af meget komplicerede sammenhænge. Den antydede positive korrelation mellem realløn og beskæftigelse er formentlig en næsten rekordagtig konfluent sammenhæng, og er som sådan et farligt grundlag for ræsonnementer. Videre bemærkes, at et særligt afsnit (p. 189f) hedder »Does a Theory of Long-Term Movements Disregarding Short-Term Movements Have any Significance?«. Hvad der står i dette afsnit er, at hvis de kortvarige svingninger ikke er dæmpede, vil tendensen ikke »constitute the general tendency of the total movement«. Er dette dog ikke ret uinteressant? Det centrale problem, som ligger i det stillede spørgsmål, er vel:

Kan man analysere vækstbevægelsen uafhængig af de korte bevægelser (konjunkturbevægelser)? Eller m.a.o.: Er konjunkturbevægelser og trends additive?

ad (4): *Indkomstfordeling*. Et udslag af Tinbergens stærke sociale interesse er hans arbejde med indkomstfordelingen. I udvalget her er kun én artikel medtaget: »The Influence of Productivity on Economic Welfare«. Afhandlingen har været offentliggjort i *Weltwirtschaftliches Archiv*, 1956 og skal her kun fremhæves, fordi emnet er så forsømt. Forholdet er vel det, at man næppe i dag har nogen makroteori om fordelingen. Der har været enkelte tilløb hertil (som Kaldor *Review of Economic Studies*, 1955-56 (2) og *Economica*, Aug. 1959), men i det store og hele er der ikke i de senere år givet noget bidrag på dette område. Det må fremhæves, at en række trægheder formentlig er af så stor betydning, at man næppe når langt med en statistisk analyse, bl.a. fordi man på forhånd må vente, at en makroteori om fordelingen må hægtes sammen med en vækstteori. En makroteori ville kunne give rammerne, indenfor hvilke man dernæst kunne gå videre i et forsøg på at forklare fordelingen indenfor præcist angivne undergrupper. Der er naturligvis tale om et »netværk af sammenhænge«, hvilket dog på ingen måde udelukker et partielt oplæg – på samme måde som man jo dog i pristeorien kan nå videre end til blot at skrive de Walras'ske ligninger. På dette stadium vil Tinbergen's artikel kunne give bidrag – sammen med andre, hvoriblandt fremhæves Champernowne's og Rutherford's arbejder (*Economic Journal*, Juni 1953 og *Econometrica*, Juli 1955). En stor vanskelighed på dette trin af teorien vil imidlertid være, at sammenhængen mellem indkomstkraevne er så snæver. En sådan sammenhæng ser man imidlertid bort fra, når man som Tinbergen antager, at »equal percentage increases in income causes equal additions to utility«.

ad (5): *Økonomiske systemer*. Under denne overskrift offentliggøres en hidtil ikke publiceret 40 sider stor afhandling: »The Theory of the Optimal Regime«. Tinbergen's artikel i Zeuthen-festskriftet, 1958,

er en del af dette arbejde. Artiklen er det mest generelle oplæg til velfærdsanalyse, jeg ved af. Refereret ganske kort kan man sige, at der for det første vises, at under en række ganske generelle forudsætninger kan man aflede en række vigtige udsagn om optimale institutionelle organisationer. Med dette udgangspunkt er det for Tinbergen magtpåliggende at vise, at resultatet ikke bliver en fremhævelse af Vestens institutionelle organisationer som værende optimale, ej heller at de østeuropæiske er det. Man når til helt anderledes nuancerede bedømmelser. Dette fører atter frem til rent politiske betragtninger, hvor Tinbergen maler med en større farveskala end den gængse: sort og hvidt. Som det hedder hos Tinbergen: »... economic reality is less black and white than are the systems discussed. It may well be that the best economic regime is somewhere in between and much less difficult to determine than the optimum political structure«. (Kursivering er anmelderens). Udviklingen i Øst og Vest fortolkes til slut med fremhævelse af en række umiskendelige, »liberale« tendenser i Øst og en række »socialistiske« (for at bruge endnu et slagord, hvilket Tinbergen ikke ville kunne lide) tendenser i Vest. Disse tendenser fortolkes som bevægelser frem mod en mere optimal institutionel tilstand. Det vil ses, at der er sprængstof og politisk betonedede vurderinger trukket ind i analysen. Det er midlertid afgørende, at disse vurderinger ikke bliver lukket ind ad bagdøren. Det sker åbent og redeligt. Man kan så have forskellige opfattelser af, hvor langt man vil kunne nå med denne analyse. Tinbergen er optimist – anmelderen mindre troende.

På bogens sidste sider finder man en bibliografi over den kun 56-årige arbejder. Det er en liste, som tvinger én i knæ af beundring: Mere end 250 (tohundredeogfemti) trykte arbejder. Ikke alene er dette jo en arbejdspræstation af format, men frem for alt må den helt uomtvistelige, høje kvalitet, som har præget denne produktion, ihukkommes.

*P. Nørregaard Rasmussen.**

* Dr. polit., professor ved Københavns Universitet.

L. M. Lachmann: Capital and its Structure, G. Bell and Sons, Ltd. London 1956. XI + 130 s., Pris 15 s.

Professor Lachmanns lille bog om kapitalteori bærer tydeligt præg af, at forfatteren er tilhænger af den østrigske skole, både med hensyn til kapitalteori og konjunkturteori. Han forsøger bl. a. at fortolke og modificere Böhm-Bawerks teorier for at gøre dem mere acceptable og anvendelige. Teorien om produktionsomvejenes større produktivitet og produktionsperiodens længde som et mål for kapitalindsatsen bliver således til en teori om »division of capital« analog med arbejdsdelingen, hvor de nye kapitaldeles specialisering, komplementaritet og manglende delighed muliggør, at kapitalens grænseeffektivitet kan være stigende med stigende mængder af kapital. Produktionsstrukturens forlængelse fortolkes som et forenklet udtryk for en tendens til forøgelse af antallet af processtadier i produktionsprocessen, hvor Böhm-Bawerks fejl først og fremmest skulle bestå i, at han antager, at produktet opholder sig en given tid på hvert procestrin, og altså anvender produktionsperioden som mål for antallet af processtadier.

Grundsynspunktet i bogen er, at realkapital er en gruppe af heterogene og komplementære produktionsfaktorer, således at kapitalteorien ikke kan operere med et kvantitativt kapitalbegreb, men må være en morfologisk teori, en teori om kapitalens struktur og om de faktorer, som påvirker denne struktur. Og ud fra dette synspunkt kritiseres den moderne makroteoris tendens til at opfatte kapital som en homogen og substituerbar produktionsfaktor som ufrugtbar og ofte vildledende.

Et væsentligt punkt i bogens analyse er diskussionen af overinvestering og den deraf følgende nødvendighed for omgruppering af kapitalen. Synspunktet er her det, at en investering kan være en fejlinvestering, ikke blot fordi efterspørgslen efter kapitalens produktion viser sig at være bedømt forkert, men også fordi der ikke findes tilstrækkelige komplementære kapitalgenstande. Problemet bliver da at få den fejlinvesterede realkapital »revet løs« og over-